

Sygn. akt I ACa 1276/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Tadeusz Nowakowski (spr.)

Sędziowie: SSA Aleksandra Marszałek

SSA Adam Jewgraf

Protokolant: Małgorzata Kurek

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2016 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **J. K.**

przeciwko **B. K.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 21 marca 2016 r. sygn. akt I C 350/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddala powództwo ponad zasądzoną w tym punkcie kwotę 18.066 (osiemnaście tysięcy sześćdziesiąt sześć) zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 marca 2016 r. do dnia zapłaty, w punktach III i IV w ten sposób, że zasądza od powoda na rzecz pozwanego 3.909 zł kosztów postępowania za pierwszą instancję;

2. oddala apelację w pozostałym zakresie;

3. zasądza od powoda na rzecz pozwanego 5.405 zł kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 marca 2016r. Sąd Okręgowy w Opolu zasądził od pozwanego B. K. na rzecz powoda J. K. 53.544,97 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 marca 2016r. do dnia zapłaty, w pozostałej części powództwo oddalił i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd ten ustalił, że spadkodawca T. K. zmarł 6 września 2011r., w chwili śmierci był rozwiedziony. Miał troje dzieci: J. K., B. K. i A. K. po mężu W..

Postanowieniem z dnia 12 listopada 2012r. Sąd Rejonowy wB. stwierdził, że spadek po T. K. nabył na podstawie testamentu notarialnego syn B. K. w całości.

Na dzień otwarcia spadku w jego skład wchodziły dwie przyczyczepy kempingowa i towarowa, każda o wartości 500 zł oraz 47,49 zł na rachunku bankowym.

Jak ustalił Sąd Okręgowy T. K. w dniu 7.12.2007 r. dokonał na rzecz syna B. darowizny udziału (wynoszącego 1/2) w nieruchomości położonej w (...) gmina O., zabudowanej budynkiem mieszkalnym, zapisanym w księdze wieczystej (...) oraz darowizny takiego samego udziału w nieruchomości położonej w (...) A gmina O., zabudowanej budynkiem hali produkcyjnej, zapisanym w księdze wieczystej (...).

Pierwsza z tych nieruchomości została obciążona służebnością mieszkania na rzecz T. K. i W. K.. Wartość pierwszej nieruchomości z uwzględnieniem obciążenia służebnością mieszkania wynosi 32.700 zł (313.500 zł-280.800 zł), a drugiej 537.800 zł. Ich łączna wartość to 570.500 zł, a wartość udziału 1/2 wynosi 285.250 zł.

Według kolejnych ustaleń powód J. K. w dniu 26 kwietnia 1990r. otrzymał od spadkodawcy w drodze darowizny samochód dostawczy N.(...), co ostatecznie z formalnego punktu widzenia potwierdził 3.10.1992 r. Jego wartość na dzień 3.10.1992r., a według cen z dnia sporządzenia opinii przez biegłego wyniosła 30.000 zł, a na dzień 26.04.1990r. 49.700 zł.

Powód z żoną są współwłaścicielami domu z zabudowie szeregowej w G., którego budowa była finansowana głównie z kredytu mieszkaniowego i pracy własnej.

Pozwany wystawił ojcu nagrobek za 5.330 zł.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo częściowo zasługiwało na uwzględnienie.

Niekwestionowany skład spadku to dwie przyczepy i 47,49 zł, a do substratu zachowku weszły także nieruchomości położone w O. oraz samochód marki N. (...), przy czym strony kwestionowały wartość tych składników.

Sąd Okręgowy przyjął wycenę nieruchomości dokonanej przez biegłą E. L. (1), a samochodu marki N. (...) według stanu na dzień 26.04.1990 r. i wartości ustalonej przez biegłego na kwotę 49.700 zł.

Sąd I instancji nie uznał za udowodnione podnoszone przez pozwanego twierdzenia, o innych pieniężnych darowiznach na rzecz powoda ze strony ojca.

Ustalając skład spadku i darowizn Sąd Okręgowy przyjął, że jest to kwota łącznie 619.469,83 zł, bowiem uwzględnił jako dług spadkowy 1/3 wartości nagrobka czyli kwotę 1777,66 zł.

Według dziedziczenia ustawowego powód otrzymałby 1/3 czyli 206.489,94 zł, a połowa tej kwoty to 103.244,97 zł, a ponieważ powód otrzymał darowiznę samochodu to po odliczeniu 49.700 zł należny mu zachówek wynosi 53.544,97 zł.

Wyrok ten zaskarżył pozwany. W apelacji zarzucił:

- naruszenie prawa procesowego, a to art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. przez przyjęcie za wartość udziału w nieruchomościach kwoty 570.500 zł zamiast 285.250 zł czyli zgodną z udziałem spadkodawcy w tejże, który wynosi 1/2; pominięcie opłaty za sporządzenie aktu notarialnego darowizny w wysokości 4.521 i 800 zł opłaty sądowej oraz pominięcie w ocenie długu spadkowego kosztów nagrobka w całości a nie w 1/3.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest częściowo uzasadniona. Niewątpliwie bezpodstawnie Sąd I instancji uznał, że wartość podarowanych pozwanemu przez ojca nieruchomości wynosi 570.500 zł Powyższy błąd spowodowany był pominięciem okoliczności, że spadkodawca był ich właścicielem w 1/2, bowiem stanowiły one współwłasność z matką pozwanego.

Z umowy darowizny z 7.12.2007r. (k.27) wynika, że T. K. i W. K. darują swojemu synowi B. K. przypadające im udziały w opisanych w umowie nieruchomościach (§ 3 umowy). Trafnie skarżący podniósł, że wartość darowizny

nieruchomości w udziale spadkodawcy powinna być pomniejszona o kwotę 5.321 zł, na którą składają się poniesione przez pozwanego koszty opłaty notarialnej i sądowej (4.521 zł + 800 zł).

W tym miejscu niezbędne jest przypomnienie, że ustalanie wysokości zachowku składa się z kolejnych czynności:

- określenie udziału spadkowego będącego podstawą do obliczenia zachowku,
- ustalenie tzw. substratu zachowku, na który składa się stan czysty spadku wraz z doliczonymi darowiznami,
- mnożenie substratu zachowku przez ułamek, który wyraża udział stanowiący podstawę do obliczenia zachowku.

Wynik mnożenia stanowi zachówek Dla ustalenia wielkości roszczenia o świadczenie pieniężne potrzebne do uzupełnienia zachowku, odejmuje się od zachowku wielkość określonych korzyści uzyskanych przez uprawnionego.

Sąd meriti, a zatem także Sąd Apelacyjny dokonując tych czynności działa samodzielnie w zakresie oceny zebranego materiału przy czym w sytuacji naruszenia prawa materialnego bierze to naruszenie pod uwagę z urzędu. W rozpoznawanej sprawie niewątpliwie błędnie Sąd Okręgowy przyjął wartość służebności mieszkania obliczony przez biegłą E. L..

Wprawdzie brak jest wskazówek w przepisach Kodeksu Cywilnego, co do ustalenia wartości niektórych praw rzeczowych, to jednak za utrwalony należy uznać pogląd, że można do niektórych z tych praw poszukiwać pomocy w innych ustawach (tak P. K. w „Zachówek w polskim prawie spadkowym, wyd. (...) 2010 str. 251).

Dlatego też Sąd Apelacyjny przyjął do zastosowania obliczenia wartości służebności, rozwiązania zawarte w ustawie z 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (tekst jedn. Dz. U. z 2009nr 93,poz.768), a konkretne art. 13 tej ustawy, który stanowi: 1. Wartość świadczeń powtarzających się przyjmuje się do postawy opodatkowania w wysokości rocznego świadczenia pomnożonego:

- 1.) w razie ustanowienia świadczeń na czas określony co do liczby lat lub ich części, przez liczbę lat lub ich części;
  - 2.) w pozostałych przypadkach, w tym w razie ustanowienia świadczeń na czas nieokreślony – przez 10 lat.
2. Przepisy ustępu pierwszego stosuje się odpowiednio do obliczenia prawa użytkowania i służebności.
3. Roczna wartość użytkowania i służebności ustala się w wysokości 4 % wartości rzeczy oddanej w użytkowanie lub obciążonej służebnością.

Z powyższego wynika, że wycena służebności mieszkania powinna wyglądać następująco: $313.500 \text{ zł} \times 4 \% = 12.540 \text{ zł} \times 10 \text{ lat} = 125.400 \text{ zł}$. Zatem wartość nieruchomości oznaczonej przez biegłą nr 1 (zabytkowy kompleks pałacowo – parkowy) to $188.100 \text{ zł} (313.500 \text{ zł} - 125.400 \text{ zł})$.

Wartość nieruchomości oznaczonej przez biegłą nr 2 (tereny zabudowane o charakterze produkcyjno – składowym) to 537.800 zł.

Razem wartość nieruchomości to $537.800 \text{ zł} + 188.100 \text{ zł} = 725.900 \text{ zł}$. udział spadkodawcy to $362.950 \text{ zł} (1/2)$.

Ostatecznie zatem substrat zachowku wynosi:

1000 zł – przyczepy kempingowe

47 zł – rachunek bankowy

357.629 zł – wartość darowizny nieruchomości w udziale spadkodawcy ($362.950 \text{ zł} - 5321 \text{ zł} = 357.629 \text{ zł}$)

49.700 zł – wartość darowanego powodowi samochodu N. (...).

Razem to 408.376 zł, którą to kwotę należy pomniejszyć o 1.777 zł jako koszt pomnika. Ostatecznie jest to kwota 406.599 zł.

W tym miejscu należy wskazać, że Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego co do ustalonego udziału powoda w kosztach wystawionego ojcu nagrobka jako 1/3 jego ostatecznych kosztów.

Udział spadkowy powoda to 1/3 zatem $406.599 : 3 = 135.533$ zł; połowa z tej kwoty to 67.766 zł. Jednakże powód otrzymał darowiznę w ustalonej przez Sąd Okręgowy wysokości 49.700 zł, którą należało odjąć od substratu zachowku. Za uzasadnione należy zatem uznać roszczenie powoda do kwoty 18.066 zł. ($67.766 - 49.700$).

Z powyższych przyczyn Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok jak w punkcie 1 co do roszczenia głównego, a co do kosztów za I instancję w sposób następujący: koszty powoda to: opłata sądowa 7.500 zł, inne wydatki to 1.600 zł, razem 9.100 zł.

Koszty pozwanego to: wydatki ($246 + 400 + 779$ zł), koszty zastępstwa 3.617 zł łącznie $5.042 + 725$ zł z punktu V wyroku Sądu Okręgowego, razem 5.767 zł. Powód wygrał proces w 12,5%, a pozwany w 87,5%.

Należne powodowi koszty to 1.137 zł ($9.100 \times 12,5\%$); koszty należne pozwanemu to 5.046 zł ($5.767 \times 87,5\%$).

Ostatecznie należało zasądzić na rzecz pozwanego 3.909 zł ($5.046 - 1.137$ zł) kosztów postępowania za I instancję.

Powyższa zmiana została orzeczona na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Dalej idącą apelację należało oddalić (art. 385 k.p.c.) bowiem z przyczyn podanych wyżej nie było podstaw do jej uwzględnienia w całości.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego nastąpiło według następującego wyliczenia: 2.678 zł, koszty zastępstwa 5.400 zł. Razem 8.078 zł. Pozwany wygrał apelację w 67 % czyli $8.078 \times 67\% = 5.400$ zł, o czym orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c.